

як формується емоційна реакція, як мислення впливає на поведінку. Це знання не є медичним чи філософським у вузькому сенсі, але воно необхідне для сценічного перевтілення.

Особливу увагу слід приділяти розрізненню понять «психологія» і «психіка». Перше — це соціальний інструмент взаємодії, друге — внутрішній механізм, що керує тілесними і ментальними процесами. Актор має знати, як ці системи функціонують, щоб не просто імітувати персонажа, а створити його як живу, переконливу сутність. Важливим є також розуміння історичного контексту — від первісної людини до сучасної культури, від архаїчних форм комунікації до складних драматургічних структур. Актор досліджує не лише текст, а й ментальність епохи, культурну специфіку, світоглядні координати персонажа.

Професія актора є унікальною тим, що поєднує в собі глибину самопізнання, пластичність тілесного інструменту, світоглядну гнучкість і здатність до багатовимірного перевтілення. Актор не просто грає роль — він досліджує природу людського існування, втілюючи її через власне тіло, голос, емоції, мислення і нервову систему. Його організм стає живим носієм художньої ідеї, здатним передати як психологічні нюанси персонажа, так і культурно-історичний контекст епохи. Така багатогранність, що охоплює як внутрішню анатомію, так і зовнішню соціальну взаємодію, не має аналогів в інших професіях, роблячи актора не лише виконавцем, а й дослідником, транслятором і творцем людського досвіду в мистецькому просторі.

Таким чином, професія актора є унікальною не лише через складність технічного арсеналу, а передусім через глибину дослідницького процесу, який охоплює тілесне, емоційне, інтелектуальне і культурне. Актор — це не просто виконавець ролі, а носій і транслятор людського досвіду, що втілюється через сценічну форму. Його робота є синтезом мистецтва, науки і філософії, що робить цю професію справді універсальною і незамінною в системі гуманітарного знання.

Р. Набоков

АКТОРСЬКА ПЕДАГОГІКА В МИСТЕЦЬКІЙ ШКОЛІ: МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ТА ОСВІТНІ ПЕРСПЕКТИВИ

R. Nabokov

ACTING PEDAGOGY IN THE ART SCHOOL: METHODOLOGICAL ASPECTS AND EDUCATIONAL PERSPECTIVES

Здобувачі факультету сценічного мистецтва ХДАК повинні поєднувати акторські, виконавські та режисерські навички з базовими педагогічними уміньми. Це дозволяє ефективно взаємодіяти з дитячими й підлітковими колективами, враховувати психологічні особливості учнів та організовувати навчальний процес у форматі спільної творчості. Для формування педагогічних компетенцій та навичок комунікації з майбутніми учнями розроблено курс «Методика викладання спеціальних дисциплін у мистецьких школах», який поєднує теоретичні основи акторської майстерності з практичними вправами та методичними рекомендаціями. Курс спрямований на розвиток умінь планувати заняття, розраховувати час, підбирати вправи відповідно до віку та психологічних особливостей учнів, створювати безпечний і продуктивний навчальний простір.

Викладання акторського мистецтва в позашкільній освіті сприяє всебічному розвитку особистості. Учні набувають комунікативних навичок, розвивають уяву, емоційну чутливість, здатність працювати в команді та адаптуватися до колективної діяльності. У сучасних умовах трансформацій мистецька освіта потребує оновленої методики викладання, яка б поєднувала класичні театральні традиції з інноваційними освітніми технологіями.

Традиційна театральна педагогіка, представлена ідеями Б. Брехта та Леся Курбаса, формує основу професійних акторських практик. Вона спрямована на розвиток акторських здібностей, дисципліни, концентрації, відповідальності, а також формування сценічної уваги та творчої імпровізації. Методики Брехта акцентують соціальну активність митця та взаємодію з глядачем, тоді як підходи Курбаса сприяють розвитку ансамблевої взаємодії, пластичності та художньої синтетичності. Поєднання цих підходів забезпечує гармонійний розвиток виконавських й емоційних навичок учнів.

Особлива роль у навчанні належить ігровим та тренінговим методикам: етюдному методу, вправам на уяву, імпровізаційним завданням, тілесно-руховим практикам. Вони допомагають долати психологічні бар'єри, розвивати свободу вираження, пластичність та виразність. Важливо поєднувати індивідуальну роботу над роллю з колективними етюдами, що формує почуття партнерства, відповідальності та ансамблевої взаємодії.

Сучасні освітні виклики вимагають використання цифрових технологій: онлайн-платформ, відеоаналізу виступів, інтерактивних симуляцій та освітніх додатків. Ці інструменти дозволяють організовувати дистанційні заняття, самостійний аналіз роботи, спільні онлайн-репетиції та документувати прогрес учнів. Використання цифрових технологій підвищує мотивацію, сприяє творчим експериментам і забезпечує інтерактивну взаємодію між педагогом та учнем, створює архіви навчальних матеріалів для подальшого самостійного опрацювання.

Рациональне планування часу на заняттях є ключовим методичним аспектом викладання. У роботі з дітьми та підлітками важливо дотримувати оптимальної тривалості навчальних блоків, чергувати активні вправи з паузами для відпочинку та психологічного відновлення. Розрахунок часу ґрунтується на поступовому нарощуванні навантаження, індивідуалізації завдань і адаптації до рівня підготовки кожного учня. Ігрові елементи, творчі імпровізації та групові завдання підтримують концентрацію та емоційне залучення, враховуючи психологічні особливості сприйняття й засвоєння матеріалу.

Перспективи розвитку освітніх практик включають інтеграцію міждисциплінарних курсів, що поєднують акторську майстерність із музикою, хореографією, образотворчим мистецтвом та історією мистецтв, формуючи комплексне творче мислення та здатність до міждисциплінарної взаємодії.

Важливим є розвиток індивідуалізованих програм навчання, врахування здібностей та рівня підготовки учнів, психологічна підтримка й дотримання педагогічної етики, що створює безпечний творчий простір. Співпраця з театрами, культурними інституціями та розвиток наставництва сприяє ранній професійній орієнтації, ефективній підготовці до кар'єри у сфері мистецтва.

Отже, акторська педагогіка в мистецьких школах поєднує класичні театральні традиції з інноваційними методиками та сучасними технологіями, забезпечує

комплексний розвиток учнів, формує професійну компетентність, творчий потенціал, критичне мислення та самостійність. Інтеграція педагогічних методик, міждисциплінарних практик і цифрових інструментів створює оптимальні умови для підготовки адаптивних, відповідальних та висококваліфікованих майбутніх педагогів мистецьких шкіл.

С. Гордєєв

ДО ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ СЦЕНІЧНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

S. Gordeyev

ON THE PROBLEM OF PRESERVING THE TRADITIONS OF THE STAGE ARTS OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

Збереження та розвиток традицій сценічного мистецтва України в умовах глобалізації постає як одне з найважливіших завдань сучасної культури та освіти. Театр — це не лише мистецька форма, а й простір, де відображається національна ідентичність, колективна пам'ять і культурні коди.

Визначальним для української сцени ХХ ст. став творчий доробок Леся Курбаса, який започаткував нову режисерську та акторську школи, засновані на метафоричному методі, синтезі драматургії, музики, пластики та світових авангардних течій. Курбас утвердив ідею театру як лабораторію пошуку, де національне поєднується з інновацією. Його послідовники — Михайло Верхацький, Мар'ян Крушельницький, Борис Тягно — зуміли зберегти традиції школи, яку отримали від Курбаса. Завдяки М. Верхацькому ідеї та метод видатного майстра мали продовження у творчості його учнів — театральних режисерів Віктора Кісіна, Михайла Мерзликіна, Віктора Баєнка, Віталія Карпенка, Лева Удовенка, які розвивали ці засади, поєднуючи метафоричність із психологічною глибиною. Вони довели, що українська сцена здатна бути і філософською, і модерною, і глибоко національною водночас.

На цій основі сьогодні формується сучасна театральна школа. У вищих майбутні актори та режисери вивчають спадщину Курбаса не як застиглий канон, а як джерело методологічних орієнтирів. Його творчі та педагогічні надбання стають основою для розвитку новітніх напрямів — режисури музичного й перформативного мистецтв, інтеграції мультимедійних технологій у сценічну інтерпретацію сучасних експериментальних вистав, різноманітних за жанрами та формою. Це дозволяє українським митцям не лише засвоювати традиційні форми, але й шукати нові способи комунікації з глядачем у глобальному культурному середовищі.

Сучасний український театр активно демонструє спадкоємність із традиціями та готовність до експерименту, співпраці, дослідженням і використанням здобутків світового театру. Прикладом цього є творчість режисерів Дмитра Богомазова, Ростислава Держипільського, Андрія Приходька, Давида Петросяна та інших митців, які, зберігаючи увагу до психологічної школи й метафоричної режисури, впроваджують у свої постановки новітні технології, мультижанрові форми та інтернаціональні культурні коди. Їхні вистави свідчать про актуалізацію ідей Курбаса у ХХІ ст., що доводить безперервність української театральної традиції.